

АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Олена Андреева, Костянтин Пацалюк

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Аннотація

Определены основные направления и содержание деятельности физкультурно-оздоровительных клубов; на основе анкетирования и экспертной оценки специалистов в области физической культуры и спорта выявлены основные проблемы, которые мешают эффективному использованию материально-технической базы и организации рекреационной деятельности физкультурно-оздоровительных клубов; представлены основные этапы организации рекреационной деятельности в физкультурно-оздоровительном клубе.

Annotation

Main areas and content of health and fitness clubs' activity were determined. Based on the results of questionnaire survey and scientific assessment by experts in the field of sports and physical activity, the principal problems were revealed that impede the effective usage of material and technical facilities and organization of recreational activity of health and fitness centers. The major stages of recreational activity organization in health and fitness club are presented.

Постановка проблеми. Вивчення стану й тенденцій розвитку рекреаційно-оздоровчої діяльності показало розрізненість існуючих теорій дозвілля, концепцій і моделей, відсутність педагогічно обґрунтованої системи організації рекреаційних занять у фізкультурно-оздоровчих клубах, і, відповідно, соціально-педагогічної моделі їх організації. У наявних літературних джерелах відзначається необхідність розвитку клубної системи для надання рекреаційних послуг населенню. В публікаціях [6-8] говориться про відсутність чітких рекомендацій щодо організації роботи фізкультурно-оздоровчих клубів з цього напрямку. Водночас фахівці відзначають велику зацікавленість населення щодо участі у рекреаційних програмах, що проводяться фізкультурно-оздоровчими клубами. Тому завдання подальшого дослідження організаційних основ рекреаційної діяльності у фізкультурно-оздоровчому клубі є актуальним і таким, що потребує додаткових досліджень.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконані згідно теми 3.2.7. «Теоретико-методичні засади рекреаційної діяльності різних груп населення» Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2006-2010 рр. (номер державної реєстрації 0106U0107-89) та згідно теми 3.9 «Удоскона-

лення наукових засад спорту для всіх, фітнесу і рекреації» (номер держреєстрації 0111U001735) Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011-2015 рр.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням організації діяльності фізкультурно-оздоровчих клубів присвятили свої дослідження багато з науковців. Так, дослідниками вивчався маркетинг фізкультурно-оздоровчих організацій, орієнтованих на роботу з жінками [3]; комплексно розглянуто організаційно-педагогічні умови створення спортивного клубу підприємства міста [1]; досліджено питання оптимізації діяльності спортивних споруд (на прикладі спортивних комплексів) [7]; представлено управлінську технологію організації й розвитку спортивного клубу оздоровчої спрямованості в умовах ринкової економіки [5]; досліджено питання удосконалення системи управління послугами спортивних споруд [4]; вивчено асортиментну політику в сфері фізкультурно-оздоровчих послуг [2]; представлено діяльність фізкультурно-спортивних клубів по спортивно-гуманістичному вихованню дітей та молоді й шляхи її вдосконалення [9]; вивчені маркетингові стратегії розвитку фізкультурно-оздоровчих клубів [7]. Проте дотепер не узагальнено і не систематизовано досвід розробки

і впровадження в практику нових форм роботи фізкультурно-оздоровчих клубів, у наявній літературі комплексно не представлено організаційних основ рекреаційної діяльності фізкультурно-оздоровчих клубів.

Мета дослідження – вивчити організаційні основи рекреаційної діяльності фізкультурно-оздоровчого клубу для оптимізації та подальшого вдосконалення клубної роботи в Україні.

Для вирішення поставленої мети нами були застосовані наступні методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел та документальних матеріалів; контент-аналіз документальних матеріалів; метод системного аналізу; метод структурно-функціонального аналізу; педагогічні методи; соціологічні методи. Дослідження проводилися на базі більше ніж 20 фізкультурно-оздоровчих клубів м. Києва. Для дослідження та класифікації фізкультурно-оздоровчих клубів використовували схему, запропоновану І.Л. Халтуріною [7].

Результати дослідження та їх обговорення. Фізкультурно-оздоровчі клуби відрізняються між собою пріоритетними напрямками діяльності, видами послуг, функціональними можливостями приміщень, фінансовою діяльністю, кадровим потенціалом, але, не зважаючи на різноманітність клубів, важливим кроком для розвитку успішної рекреаційної діяльності є формування ефективної моделі її організації, яка б передбачала готовність закладу йти назустріч клієнту, вміння оперативно реагувати на зміни в соціальному середовищі.

Аналіз паспортів фізкультурно-оздоровчих клубів свідчить, що більшість спортивних споруд за територіальними ознаками відносяться до міських, у відповідності до територіальної структури у місті – до міжрайонних та

загальноміських (табл. 1). Для дослідження були обрані комплекси, фактично діючі, технічно придатні, переважно технічно вдосконалені клуби з фізкультурно-оздоровчою та рекреаційною цільовою спрямованістю (80 %).

Для визначення змісту діяльності фізкультурно-оздоровчих клубів проведено анкетне опитування керівників спортивних споруд. У результаті дослідження встановлено, що зміст діяльності фізкультурно-оздоровчих клубів складається з таких розділів (рис. 1):

1. Організаційна та управлінська робота, до якої відноситься складання перспективних і робочих планів, проведення засідань, зборів, створення комісій, встановлення зв'язків з зовнішніми організаціями, обговорення та затвердження планів, проведення інструктивних занять, організація семінарів, майстер-класів з підвищення кваліфікації фахівців, перевірка роботи підрозділів, розробка положень, участь в дослідженнях, опитуваннях, спрямованих на оцінку фізкультурно-оздоровчих інтересів, підготовка матеріалів, діловодство, складання звітів про роботу та ін.

2. Інформаційно-освітня робота полягає в удосконаленні системи інформування населення через засоби масової інформації про позитивний вплив на людину оптимальної рухової активності, в тому числі шляхом проведення соціальної реклами масового спорту як важливого чинника здорового способу життя з метою залучення широких верств населення до регулярних фізкультурно-оздоровчих занять, випуску науково-популярних методичних видань, відеопродукції, комп'ютерних програм на допомогу особам, які самостійно займаються фізичними вправами, інструкторам у сфері фізичної культури і спорту.

3. Фізкультурно-оздоровча та рекреаційна включає надання до-

ступних та якісних фізкультурно-оздоровчих та рекреаційних послуг, проведення різноманітних фізкультурно-оздоровчих, рекреаційних заходів на базі фізкультурно-оздоровчого клубу для різних груп населення.

4. Фінансово-господарська полягає у виконанні таких функцій – складання кошторису, придбання спортивного інвентарю і обладнання, підготовка планів реконструкції, обладнання, ремонту спортивних споруд, проведення інвентаризації, забезпечення контролю за правильністю зберігання і експлуатації спортивних споруд, інвентарю, обладнання, списання інвентарю і майна, укладання договорів про оренду спортивних споруд та ін.

5. Інші види робіт, що пов'язані зі специфікою роботи фізкультурно-оздоровчого клубу.

Серед видів фізкультурно-оздоровчих занять, що культивуються клубами переважають оздоровчі види гімнастики, аеробіка, шейпінг, каланетика, фітбол, степ-аеробіка; сучасні й спортивні танці; тренажерний зал (пауерліфтинг); східні єдиноборства; більярд, боулінг. У клубній роботі також пропонуються додаткові послуги, що частіше за все складаються з надання послуг масажу, сауни, «спортивного бару», салонних процедур (косметологічних, SPA тощо). Все більшої популярності набувають такі види послуг, як організація видовищних розважальних, рекреаційних заходів (спортивних та аматорських змагань, фізкультурно-масових заходів, разових анімаційних програм та ін.).

Фізкультурно-оздоровчі та додаткові послуги в основному надаються людям зрілого віку, оскільки більше 60 % відвідувачів фізкультурно-оздоровчих клубів, це працездатні люди у віці 21–45 років. 30 % – це діти дошкільного і шкільного віку та юнаки

Таблиця 1.

Характеристика фізкультурно-оздоровчих клубів за класифікаційними ознаками (n = 20)

№	Класифікаційні ознаки фізкультурно-оздоровчих клубів	Відсоткове співвідношення, %
1	Територіальний аспект	
1.1	За місцем розташування: – міські – приміські	95 5
1.2	У відповідності до територіальної структури у місті: – мікрорайон – район – міжрайонна – загальноміська	- 5 55 40
2	Функціональний аспект	
2.1	За характером використання: – навчально-спортивні – спеціального призначення – фізкультурно-оздоровчі	20 20 60
2.2	Період експлуатації: – річний – сезонний	100 -
3	Конструкційний аспект	
3.1	За конструкцією: – криті – відкриті	100 -
3.2	У залежності від об'єму: – об'ємні – плоскісні	100 -
3.3	За комплексністю конструкції: – окремі споруди – комплексні	20 80
3.4	За спеціалізацією: – спеціальні – комплексні	20 80
4	Технічний аспект	
4.1	По фактичному використанню: – фактично діючі; – у ремонті чи реконструкції – перекваліфіковані	100 - -
4.2	У залежності від технічного стану: – технічно придатні – технічно непридатні	100 -
4.3	За ступенем технічного вдосконалення: – технічно вдосконалені – технічно застарілі – ті, які потребують модернізації	50 20 30

й дівчата до 21 року. Тільки 10 відсотків відвідувачів складають люди у віці старше 45 років. Завантаженість спортивної споруди,

в основному не перевищує 60 % у будні дні тижня та 75 % у вихідні.

У процесі дослідження, крім

аналізу стану діяльності спортивних споруд й опитування населення, було проведено анкетування та експертна оцінка серед фахівців в галузі фізичної культури й спорту на предмет виявлення основних проблем, що заважають ефективному використанню матеріально-технічної бази та організації рекреаційної діяльності фізкультурно-оздоровчих клубів.

В опитуванні взяло участь 27 фахівців, серед них: 9 осіб – керівники фізкультурно-оздоровчих клубів; 11 – провідні інструктори клубів; 7 осіб – науковці в галузі фізичної культури й спорту. У результаті опитування були визначені основні проблеми використання спортивних споруд. Так, на думку фахівців, найбільш важливими причинами, що заважають ефективній експлуатації спортивних споруд стали: відсутність або низьке фінансування розвитку чи реконструкції матеріально-технічної бази; відсутність механізмів державного регулювання діяльності фізкультурно-оздоровчих клубів; відсутність цілеспрямованої пропаганди фізичної культури й спорту. На думку фахівців, основною причиною, що заважає, розширенню спектра фізкультурно-оздоровчих та рекреаційних послуг, що надаються фізкультурно-оздоровчими клубами, стала відсутність фінансових засобів на розвиток індустрії послуг фізичної культури й спорту. Крім цього були виділені ще кілька рівнозначних причин: обмежені можливості матеріально-технічної бази; відсутність політики просування й реалізації фізкультурно-оздоровчих та рекреаційних послуг; низький рівень рекламної діяльності; недосконалість нормативно-правової бази в області фізичної культури й спорту. Питання, пов'язані з організацією рекреаційної діяльності фізкультурно-оздоровчих клубів, вимагають подальшого дослідження.

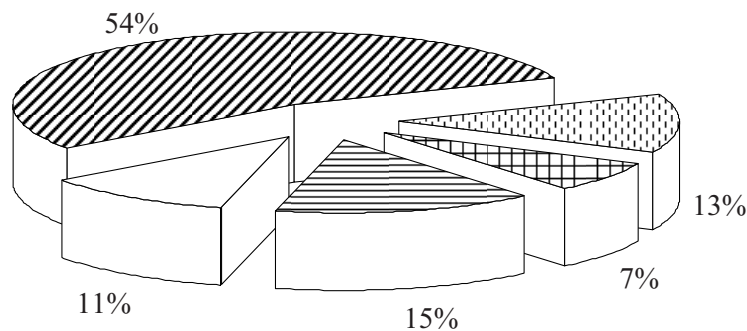

чого клубу, можливості проведення рекреаційних та анімаційних заходів у фізкультурно-оздоровчому клубі, наявності досвіду в організації рекреаційних програм та доцільності й ефективності використання їх у практичній діяльності фізкультурно-оздоровчого клубу.

Встановлено, що більшість експертів (88 %) наголошують на необхідності розвитку та збільшення частки рекреаційної діяльності у практичній роботі фізкультурно-оздоровчих клубів, оскільки збільшується її привабливість серед населення. Згідно аналізу спеціальної літератури, досвіду роботи фізкультурно-оздоровчих клубів, результатів експертної оцінки організацію рекреаційно-оздоровчої діяльності в умовах фізкультурно-оздоровчих клубів можна представити таким чином (рис. 2):

- оцінка політики клубного закладу та наявного рекреаційного попиту, що включає оцінку ресурсів закладу, визначення профілю користувача, визначення мотивів та інтересів рекреаційної діяльності, незадоволених запитів та ін.;
- формулювання мети і визначення конкретних завдань;
- планування роботи, що включає визначення напрямку рекреаційної діяльності, визначення форми роботи та виду діяльності, пошук ресурсів, визначення пріоритетів і збалансування рекреаційних програм;
- втілення рекреаційних програм та заходів, що передбачає розробку маркетингової стратегії, визначення системи методів, контроль процесу реалізації програми, врахування змін;
- оцінка ефективності запропонованих рекреаційних заходів, окреслення недоліків, зворотний зв'язок, модифікацію та удосконалення.

Критеріями успішної рекреаційної роботи в фізкультурно-

- ▨ організаційно-управлінський;
- ▤ інформаційно-освітній;
- ▧ фізкультурно-оздоровчий та рекреаційний;
- ▨ фінансово-господарчий;
- інші види.

Рис. 1. Зміст діяльності фізкультурно-оздоровчих клубів.

оздоровчому клубі можна вважати впровадження рекреаційних заходів відповідно до потреб різноманітних груп населення, залучення до активної рекреаційної діяльності представників всіх вікових та соціальних груп.

Висновки. Результати досліджень свідчать, що на сучасному етапі фізкультурно-оздоровчі клуби є необхідною і перспективною формою роботи у сфері фізичної культури і спорту, їх значення зростає, тому нами досліджено існує і запропоновано більш якісне організаційне забезпечення рекреаційної діяльності клубної роботи, що дозволить залучити до рекреаційно-оздоровчих програм новий контингент населення, підвищити її економічність. Аналіз теоретичних праць, досвід практичної роботи з питань управління рекреаційною діяльністю дозволяє критично переглянути практику клубної роботи, з'ясувати нові функціональні можливості клубу з організації рекреаційної діяльності, створити модель організації рекреаційної діяльності, складовими якої є політика закладу, попит, завдання, планування, втілення і оцінка. Зважаючи на багатоаспектність розглянутої проблеми, акту-

альним є її подальше поглиблене вивчення та впровадження запропонованої моделі в практику діяльності фізкультурно-оздоровчих клубів.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі полягають у розробці структурно-функціональної моделі рекреаційної діяльності фізкультурно-оздоровчого клубу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аксенов А.Ю. Организационно-педагогические условия создания спортивного клуба градообразующего предприятия Крайнего Севера: автореф. дисс. на соискание степени канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / А.Ю. Аксенов. – Малаховка, 2004. – 20 с.
2. Кабановская Е.С. Ассортиментная политика в сфере физкультурно-оздоровительных услуг: автореф. дисс. на соискание степени канд. эконом. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (экономи-

- ка, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами – сфера услуг)» / Е.С. Кабановская. – СПб, 2008. – 17 с.
3. Кандаурова Н. В. Маркетинг физкультурно-оздоровительных организаций, ориентированных на работу с женщинами: автореф. дисс. на соискание степени канд. пед. наук: спец. 13.00.04. «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / Н.В. Кандаурова. – М., 2005. – 20 с.
 4. Мироненко В.П. Совершенствование системы управления услугами спортивных сооружений: автореф. дисс. на соискание степени канд. эконом. наук: спец. 08.00.05. «Экономика и управление народным хозяйством (экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами – сфера услуг)» / В.П. Мироненко. – СПб, 2009. – 19 с.
 5. Мічуда Ю.П. Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку: закономірності функціонування та розвитку / Ю.П. Мічуда. – К.: Олімпійська література, 2007. – 216 с.
 6. Петрова І.В. Дозвілля у зарубіжних країнах / І.В. Петрова – К.: Кондор, 2008. – 408 с.
 7. Халтурина И. Л. Управленческая технология организации и развития спортивного клуба оздоровительной направленности в условиях рыночной экономики [Электронный ресурс]: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. – М.: РГБ, 2004. – 196 с.
 8. Холзер А.Н. Технология формирования условий проведения занятий и повышение их оздоровительной эффективности в крытых физкультурно-спортивных сооружениях: автореф. дисс. на соискание степени докт. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теория и методика физическо-го воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / А.Н. Холзер. – М.: РГУФК, 2009. – 50 с.
 9. Хрусталеv Г.А. Деятельность физкультурно-спортивных клубов по спортивно-гуманистическому воспитанию детей и молодежи и пути ее совершенствования [Электронный ресурс]: Дис канд. пед. наук: 13.00.04. – М.: РГБ, 2003. – 198 с.

